

"ROMSKA KOMPONENTA" MALOLJETNIČKE DELINKVENCije U ŽUPANIJI MEĐIMURSKOJ

Ivan Magdalenić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada

Izvorni znanstveni članak

UDK 343.915-057.65

Primljeno. srpanj 1995.

Službeni statistički podaci o broju Roma u Hrvatskoj nisu pouzdani, ali je posve sigurno da ih najviše živi na krajnjem sjeverozapadu zemlje, u Županiji međimurskoj, gdje čine oko 2,5% ukupnog stanovništva. U ovom radu analiziraju se podaci o maloljetničkom kriminalitetu u Županiji međimurskoj u desetogodišnjem razdoblju (1984-1993). Posebna pažnja posvećena je karakteristikama delinkventnog ponašanja maloljetnih Roma, koji čine oko 30% svih maloljetnih delinkvenata na tom području. Analiza pokazuje da oni češće od ostalih maloljetnika čine lakša kažnjiva djela, a nađeni su i drugi dokazi da kriminalitet maloljetnih Roma nije toliko društveno opasan kako bi se moglo zaključiti samo na temelju njegove velike učestalosti. Budući da se tako visok stupanj kriminaliziranosti ne može pripisati karakteristikama Roma kao nacije, nego izvanredno lošim prilikama u kojima žive, autor zaključuje da će svaka učinkovita akcija koja pridonese poboljšanju socijalno-ekonomskog statusa Roma istovremeno dovesti i do smanjenja stope njihovog kriminaliteta.

1. UVOD

Podaci govore da zadnjih desetak godina stopa maloljetničke delinkvencije na području Županije međimurske iznosi oko jednog promila godišnje, što znači da je za oko 20% viša od državnog prosjeka (Uzelac, Singer i Magdalenić, 1995: 68 i 70)¹. Međutim, taj podatak samo je prividno točan. Zapravo je riječ o statističkom artefaktu, jer zadnjih godina najmanje 30% evidentiranih maloljetnih delinkvenata u Međimurju pripada romskoj nacionalnosti (Blašković, Magdalenić, 1990), a oni predstavljaju samo 2-3% ukupnog broja maloljetnika na tom području. Ako se iz cjeline podataka o maloljetnim delinkventima izdvoje podaci za Rome, "međimurska stopa" maloljetničke delinkvencije snižava se otprilike na razinu državnog prosjeka.

Dvije prethodne tvrdnje o udjelu maloljetnih Roma među delinkventima i u ukupnom broju međimurskih maloljetnika također nisu više od procjene, jer doista točni podaci o broju Roma naprosto ne postoje, a - kako se opravdano može pretpostaviti na temelju rezultata nekih istraživanja (npr. Momirović i Singer, 1988, te Hošek, Džamonja i Uzelac, 1989) niti "tamne brojke kriminaliteta" nisu jednake za Rome i ostalo stanovništvo. Osim toga, zbog višeg nataliteta romske populacije, postotak Roma među maloljetnicima ne

¹ I većina ostalih kriminoloških podataka iskorištenih u ovom tekstu potječe iz istog izvora uz dopuštenje koordinatora istraživanja prof. dr. M. Singera, na čemu autor ovog rada zahvaljuje.

poklapa se potpuno s njihovim udjelom u ukupnome stanovništvu (doduše, viši je i mortalitet, osobito dojenački, ali to samo dodatno komplicira utvrđivanje pravog udjela Roma među maloljetnicima)².

Službeni podaci državne statistike o broju Roma sve su prije nego pouzdani, odnosno, koliko su točni toliko govore samo o broju ljudi koji su se prilikom popisa stanovništva, na temelju slobodnog opredjeljenja i svoga subjektivnog osjećaja, izjasnili kao Romi po nacionalnosti, a nipošto o "objektivnom" broju Roma. O tome, za čitav prostor Republike Hrvatske, sasvim uvjerljivo govore podaci navedeni u tablici 1: niti najpovršniji poznavatelj demografskih procesa neće prihvatiti pretpostavku da se stvarni, "objektivni", broj pripadnika nekog naroda za jedno desetljeće (u kome nije bilo rata niti drugim razlozima uvjetovanih masovnih migracija) može više nego utrostručiti, da bi se njegova populacijska ekspanzija u sljedećem desetljeću skoro prepolovila! Navedeni podaci očito govore o jednom sasvim drugom procesu, odnosno o drugoj društvenoj pojavi (koja je, naravno, znanstveno također veoma zanimljiva, ali razmatranja o prirodi nacionalnog osjećaja, odnosno nacionalne pripadnosti, kao ni o slobodi nacionalnog izjašnjavanja, ne ulaze u okvir naše teme).

Tablica 1. Kretanje ukupnoga i romskog stanovništva u Hrvatskoj prema popisima 1971-1991.

	Ukupno stanovništvo		Romi		
	broj	verižni index	broj	verižni index	% od ukupnog
1971.	4.426.221	-	1.257	-	0.03
1981.	4.601.469	104.0	3.858	306.9	0.08
1991.	4.784.265	104.0	6.695	173.5	0.14

Izvor: Statistički ljetopis hrvatskih županija 1993. (u daljnjem tekstu SLJHŽ-93), str. 76-77

Uz tablicu 1 napominjemo da su nešto stariji službeni podaci o broju Roma u Hrvatskoj još "nelogičniji": popis stanovništva 1953. zabilježio ih je 1.261, što je tri puta više nego pet godina ranije (1948.: 405), a četiri puta više nego osam godina kasnije (1961.: 313), da bi se - kako je vidljivo u tablici 1 - nakon daljnjih 10 godina registrirani broj Roma "vratio" na stanje iz 1953. I još jedna dopuna tablice 1: na istome mjestu gdje je objavljen podatak o broju Roma 1991. godine navodi se (SLJHŽ - 93 str. 80) da je 7.657 stanovnika Hrvatske navelo romski jezik kao materinski, a to je oko 14% više osoba nego što ih se izjasnilo Romima po nacionalnosti.

No, i takvi kakvi jesu - sa svim svojim slabostima i nejasnoćama - službeni statistički podaci konzekventno pokazuju da najviše hrvatskih Roma (neovisno o tome koliko ih doista ima) živi na krajnjem sjeverozapadu zemlje, u Medimurju, odnosno - prema važećoj teritorijalnoj podjeli Republike Hrvatske - na području Županije međimurske. O tome govori tablica 2, uz koju dodajemo da je 1991. godine druga po redu "apsolutna koncen-

² Podatke o dojenačkom mortalitetu romske populacije u Medimurju vidi u Sačur-Stanković, D. (1990).

tracija" hrvatskih Roma zabilježena u Gradu Zagrebu (1.082 Roma, ali to čini svega 0,12% svih stanovnika grada), a relativna u Županiji istarskoj (0,31% ukupnog stanovništva, odnosno 637 deklariranih Roma).

Tablica 2. Službeni podaci o broju Roma u Međimurju prema popisima stanovništva 1971-1991.

	Broj stanovnika		% Roma od ukupnog st.	Verižni indexi		% Roma u Međim. od Roma u Hrvatskoj
	Ukupno	Romi		Ukupno	Romi	
1971.	115.660	153	0.13	-	-	12.2
1981.	116.825	1.139	0.97	101.0	744.4	29.5
1991.	119.866	1.920	1.60	102.6	168.6	28.7

Dakako, niti službeni podaci o međimurskim Romima (kojima dodajemo da je romski jezik kao materinski navelo 2.296 stanovnika Međimurja, odnosno oko 12% više nego ih se izjasnilo Romima) nisu bitno bliži slici objektivnog stanja od onih o svim Romima u Hrvatskoj. Međutim, za Međimurje postoje i podaci Centra za socijalni rad Čakovec, prikupljeni metodologijom koja jamči viši stupanj pouzdanosti i objektivnosti. Riječ je o evidenciji svih romskih obitelji i njihovih članova koji su u tretmanu Centra. Iz tablice 3 je vidljivo da (koliko-toliko) objektivni podaci uvelike odstupaju od onih koji govore o subjektivnom osjećaju nacionalne pripadnosti³. Vidljivo je, međutim, i to da ipak postoji znatna podudarnost u pogledu informacije o prostornom razmještaju međimurskih Roma: koncentrirani su u desetak naselja, od kojih po službenim podacima državne statistike njih šest, a po podacima Centra njih osam, ima više od 100 stanovnika (valja naglasiti da je riječ o romskim staništima koja nisu integrirana u istoimena međimurska naselja, nego su samo smještena u njihovim "atarima" i bar donekle prostorno odvojena; u nekim slučajevima romska naselja imaju i posebna, "poluslužbena" imena)⁴.

Podacima navedenim u tablici 3 dodajemo da je u Pregledu podataka o Županiji međimurskoj (1994, str. 187) ukupni broj Roma, dakle zajedno s onima koji nisu u tretmanu CZSR Čakovec, procijenjen na "više od 3.000", što iznosi oko 2,5% sveg stanovništva Županije međimurske.

3 Jedan događaj s početka ožujka 1995. godine, o kome su izvjestila i javna glasila, uvjerljivo pokazuje da proces nacionalnog osještavanja pripadnika te etničke zajednice još nije ni blizu kraja: jedna skupina međimurskih Roma osnovala je Demokratski savez Rumunja Hrvatske, s obrazloženjem da oni "nisu Romi, nego Rumunji". Međutim, kako je usmeno priopćeno autoru ovog rada, s nazočnim predstavnikom rumunjskog veleposlanstva nisu mogli komunicirati bez prevoditelja. Prema raspoloživim informacijama, kao Rumunji su se izjasnili stanovnici jednog te dio stanovnika još dvaju romskih naselja.

4 Ljubaznošću gospode Janje Balent, ravnateljice Centra za socijalni rad Čakovec, dobili smo podatke o broju Roma u Međimurju u srpnju 1995. godine: u tretmanu CZSR bilo je 718 romskih obitelji s 3.127 članova (uključujući i one koji su se počeli izjašnjavati kao Rumunji).

Tablica 3. Noviji podaci o broju Roma u Medimurju, po naseljima

	Balent (1990)		Popis	PPŽM (1994)	
	1987.	1988.	1991.	broj obitelji	broj članova
Trnovec	466	485	277	152	682
Kuršanec	418	438	409	127	537
Pribislavec	281	289	302	79	355
Držimurec	266	280	298	82	374
Orhovicica	216	229	177	67	278
Kotoriba	176	176	157	63	214
Mursko Središće	143	148	95	41	167
Podturen	172	177	84	26	119
Donja Dubrava	49	49	41	11	51
Goričan	48	49	19	14	49
Domašinec	25	25	29	10	43
Gornji Kuršanec	28	28	29	11	43
Štrukovec	16	17	-	5	15
Hlapičina	16	16	-	3	22
Čakovec	11	11	1	2	6
Ivanovec	-	-	1	-	-
Sivica	-	-	1	-	-
Sveta Marija	-	-	-	1	2
Ukupno	2.331	2.417	1.920	694	2.957

Objašnjenje: PPŽM = Pregled podataka o Županiji Medimurskoj

Izvor podataka za 1991: Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima 1991. (DZS 1992, Dokumentacija 881)

Preci današnjih Roma, mahom pripadnika plemena Banjaši, u Medimurje su doselili prije više od 300 godina: najstariji zapis o njima potječe iz godine 1688, a masovnije se doseljavaju u 19. stoljeću (Taradi, 1990)⁵.

U nastavku ovog rada iznijet ćemo nešto "razvedeniju" sliku romskog udjela u maloljetničkoj delinkvenciji na području Županije medimurske, ali želimo unaprijed upozoriti da se uzroci "natprosječnosti" tog udjela nipošto ne smiju tražiti u nekim karakteristikama Roma kao nacije, nego u društvenim uvjetima njihova života. Drukčije rečeno, čak i ako ustvrdimo da (medimurske) Rome u cjelini obilježava stopa kriminaliteta koja je osjetno viša nego za većinsko stanovništvo, takvo je obilježje te manjinske etničke zajednice sasvim objašnjivo društveno-ekonomskim statusom većine njezinih pripadnika, odnosno posljedicama krajnje loših prilika u kojima žive.

⁵ Na hrvatskom jeziku postoji nekoliko opsežnijih radova o Romima. U istom broju časopisa Medimurje na koji se ovdje više puta pozivamo (17/1990) objavljen je članak D. Ackovića "Romi u povijesti", koji ima obilježja svojevrsnog sažetka temeljne romološke literature, pa zainteresiranima može poslužiti bar kao prva informacija o toj problematici.

2. OBITELJSKE I SOCIJALNE PRILIKE ROMA - MALOLJETNIH DELINKVENATA

Tvrđnju da velika većina romske populacije u Medimurju i cijeloj Hrvatskoj (i ne samo u Hrvatskoj) živi na društvenome rubu, točnije na njegovome dnu, naprosto ne treba dokazivati - ona je "opće mjesto" svakog govorenja o Romima. Veću bi pažnju (javnosti, ali i znanstvenika) mogli pobuditi samo suprotni primjeri (koji su rijetki, ali ih ipak ima).

U praktički jednakoj mjeri "opće mjesto" je i tvrdnja da većina delinkvenata (osobito maloljetnih) dolazi iz socijalnog ambijenta koji je obilježen kvantitativnim ili kvalitativnim nedostacima, tj. manjkom bilo materijalnih ili duhovnih dobara.

O tome kako se dvije upravo spomenute notorne tvrdnje "susreću" na primjeru maloljetnih delinkvenata romske nacionalnosti u Županiji medimurskoj, i kako se oni razlikuju od delinkvenata koji nisu Romi, govore brojke navedene u tablici 4 (riječ je o procjenama autora ovog rada; metodologija izvođenja procjena opisana je u: Uzelac, Singer i Magdalenić, 1995, str. 96, a metodologija prikupljanja izvornih podataka na str. 2-3).

Brojkama iz tablice 4, koje su dovoljno rječite i bez daljnjih komentara, dodajemo još dvije informacije: na temelju jednako izvedene procjene možemo reći da su međusobni odnosi članova normalni od 19% romskih i 52% ostalih obitelji s maloljetnim delinkventima, dok u učestalosti "običnih" svađa (bez fizičkog razračunavanja) razlika nema - one su zabilježene u 2-3% obitelji s maloljetnim delinkventima neovisno o nacionalnoj pripadnosti

Tablica 4. Procjena zastupljenosti nekih patoloških pojava u obiteljima maloljetnih delinkvenata u Medimurju (u postotku).

	Romi	Ostali
Poremećeni odnosi ali bez svađa i sl.	38	25
Fizička razračunavanja	39	21
Otac alkoholičar	79	40
Majka alkoholičarka	46	18
Drugi član obitelji alkoholičar	50	17
Otac sklon skitnji	28	12
Majka sklona skitnji	38	10
Otac sklon neradu	59	19
Majka sklona neradu	59	18
Otac sklon promiskuitetu	1	3
Majka sklona promiskuitetu	1	4
Otac osuđivan za kažnjiva djela	16	12
Majka osuđivana za kažnjiva djela	3	3
Drugi član obitelji osuđivan za kažnjiva djela	33	12

Napomena: 100% = obitelji svih maloljetnih delinkvenata odgovarajuće nacionalnosti

Naravno, "strogo znanstveno" govoreći, za pravu i preciznu interpretaciju navedenih činjenica trebalo bi raspolagati i podacima o učestalosti istih patoloških pojava u obiteljima maloljetnika (Roma i ostalih) koji nisu delinkventi. Ipak, to nije apsolutno nužno, jer većina iznesenih procjena (odnosno podataka iz kojih su one izvedene) toliko odstupa od "opće poznatog stanja" (primjerice, naprosto "svi znamo" da ni 40, a kamoli 80% očeva svih obitelji s maloljetnicima nisu alkoholičari, da je broj obitelji u kojima odnosi nisu poremećeni veći od polovice itd.) da se misao o snažnoj povezanosti patoloških pojava u analiziranim obiteljima s jedne strane, i kriminalnog ponašanja (dijela) njihovih maloljetnih članova s druge strane, nameće "sama od sebe".

U prilog nalazima sve brojnijih istraživanja prema kojima delinkventno ili nedelinkventno ponašanje maloljetnika više ovisi o kvaliteti odnosa u obitelji nego o njezinoj kvantitativnoj cjelovitosti, na svoj način govore i podaci o jednakoj zastupljenosti cjelovitih i necjelovitih obitelji u obje skupine međimurskih maloljetnih delinkvenata - Roma i ostalih: oko dvije trećine njih živi s oba roditelja, blizu jedne petine samo s majkom, itd. Zanimljivo je da se po jednom obilježju, za koje imamo i podatke o nedelinkventima, međimurski maloljetni delinkventi (neovisno o nacionalnoj pripadnosti) nimalo ne razlikuju od svojih nedelinkventnih vršnjaka: izvan braka rođeno ih je oko 12%, a toliko iznosi i ukupna "stopa izvanbračnosti" u Međimurju⁶.

U općem socijalnom statusu međimurskih Roma najbolje govori ranije spomenuta informacija da se od njih "više od 3.000" u tretmanu Centra za socijalni rad nalazi skoro 3.000, dakle više od 95%. Svi pobliži podaci mogu tu opću informaciju samo dodatno ilustrirati: više od 95% očeva i majki maloljetnih delinkvenata romske nacionalnosti (prema oko polovice roditelja ne-Roma) nije završilo niti osnovnu školu, zaposlen je jedva svaki peti otac i svaka dvadeseta majka maloljetnih Roma (prema blizu tri četvrtine očeva i blizu 30% majki ostalih maloljetnih delinkvenata), i tako dalje.

I podaci o školovanju samih maloljetnih delinkvenata djeluju sumorno, posebno oni koji se tiču Roma: samo 5% njih (prema 51% ostalih) završilo je osnovnu školu, dok je svaki četvrti (od ostalih svega 2%) nije niti pohađao. U vrijeme prijave za delinkventno ponašanje 3% Roma i 22% ostalih bili su učenici osnovne škole, a ostali (68% Roma i 25% ostalih) napustili su osnovnu školu prije završetka. Neku od srednjih škola pohađalo je teh oko 4% Roma (i oko 30% ostalih). Većinom su bili slabi nekoliko informacija o tijeku školovanja navodimo u tablici 5, iz koje je vidljivo da se niti svaki peti maloljetni delinkvent romske nacionalnosti ne nalazi u onoj fazi školovanja (ili školovanosti) koja bi odgovarala njegovoj kronološkoj dobi, a dvije ih trećine u tom pogledu ima najmanje dvogodišnji zaostatak.

Tablica 5. Razlika između kronološke i obrazovne dobi (u postotku)

	Romi	Ostali
Nema zaostatka	17	57
Jedna godina	17	17
Dvije do tri godine	26	20
Četiri godine ili više	40	6

⁶ Podaci o tome nalaze se u odgovarajućim publikacijama Državnog zavoda za statistiku, a navedeni su i u: Uzelać, Singer i Magdalenić (1995, str. 165).

Razlika između Roma i ostalih u tablici 5 toliko je očita da statističke parametre nije ni potrebno navoditi. Zanimljivije bi bilo komentirati jednu drugu razliku - onu između delinkvenata i nedelinkvenata (posebno samih Roma), ali za to nemamo usporedivih podataka. No, i bez njih možemo pretpostaviti da je obrazovni hendikep delinkvenata naglašeniji.

Što se tiče interpretacije smjera uzročno-posljedičnih veza između obrazovnih poteškoća i maloljetničke delinkvencije, većina autora koji su se bavili tim problemom skloni su - uz dužni oprez - zaključku da školski neuspjeh više potiče maloljetničku delinkvenciju nego što je njezina posljedica. Iz toga slijedi daljnji zaključak (nimalo originalan): i pomoć u prevladavanju teškoća u školovanju može djelovati kao prevencija maloljetničkog kriminala.

Imajući na umu s jedne strane rezultate ranije spomenutih istraživanja o povezanosti između "tamne brojke kriminaliteta" i socijalnog statusa počinitelja, a s druge upravo iznesene informacije o socijalnom statusu Roma, jasno je da podatke koje ćemo navoditi u nastavku ovog rada valja prihvatiti s primjerenim oprezom: stvarne razlike između romskih i ostalih maloljetnika po stupnju njihove kriminaliziranosti sigurno su manje nego što ti podaci pokazuju.

3. NEKA OBILJEŽJA DELINKVENTNOG PONAŠANJA

Prije no što iznesemo podatke o učestalosti i vrsti kažnjivih djela nužne su dvije metodološke napomene.

Prvo, riječ je o maloljetnicima sa stalnim boravkom na području Županije medimurske kojima je u razdoblju od početka 1984. do kraja 1993. godine izrečena neka od kaznenih sankcija ili prema kojima je sudsko vijeće za maloljetnike primijenilo načelo oportuniteta, a ono se primjenjuje "u slučaju kad vijeće ustanovi da je zaista počinio krivično djelo, ali da nije svrsishodno izreći maloljetniku niti kaznu ni odgojnu mjeru"⁷.

Drugo, budući da u podacima o maloljetnicima nije registrirana njihova nacionalna pripadnost, ali jest zabilježeno ime naselja u kome stalno žive, "romska komponenta" zahvaćena je preko podataka za maloljetnike iz pet naselja u kojima, prema podacima popisa 1991. godine, Romi čine više od 10% ukupnog stanovništva (ta ćemo naselja u daljnjem tekstu označavati kao "romska naselja")⁸.

U istraživanju iz kojeg crpimo informacije za ovaj rad praćena je i "urbana komponenta" medimurske maloljetničke delinkvencije, i to preko podataka o maloljetnicima s prebivalištem u Čakovcu. Ovdje ćemo iznijeti i neke od tih podataka, ali ih, osim iznimno, nećemo posebno komentirati.

⁷ Hirjan i Singer (1991) str. 455.

⁸ To su naselja Kuršanec (39.7% Roma u ukupnom stanovništvu), Držimurec (29.8%), Trnovec (27.9%), Pribislavec (11.0%) i Orehovica (10.1%), dakle (vidi tablicu 3) istovremeno i najveća romska naselja. Prosječni udio Roma u njihovom stanovništvu iznosio je 19.8% (u čitavoj županiji, prema istom izvoru, 1.6%). Gledajući s druge strane, u tih je pet naselja (prema suglasnim podacima državne statistike i CZSR Čakovec) živjelo oko tri četvrtine svih medimurskih Roma.

Tablica 6. Muško stanovništvo u dobi 15-19 godina (1991) i maloljetni delinkventi (1984-1993)

	Ukupno delinkventi				Stopa kriminaliteta
	Broj	%	Broj	%	
Čakovec	616	13.2	66	13.5	1.1
"Romska naselja"	300	6.4	144	29.5	4.8
Ostala naselja	3.765	80.4	278	57.5	0.7
Ukupno	4.681	100.0	488	100.0	1.0

Izvor podataka o stanovništvu: Stanovništvo prema spolu i starosti 1991. (DZS, 1994, dokumentacija 882)

Hi-kvadrat test i korigirani koeficijenti kontingencije:

a) Hi-kvadrat = 490,84; Ck = 0,53; SS = 2; P < 0,01

b) Hi-kvadrat = 8,11; Ck = 0,04; SS = 1; P < 0,01

c) Hi-kvadrat = 158,72; Ck = 0,54; SS = 1; P < 0,01

Objašnjenja: a = čitava tablica

b = relacija Čakovec - ostala (ne-Romska) naselja

c = relacija Čakovec - "romska naselja"

Započinjemo s općim prikazom stanja (tablica 6), uz koji unaprijed valja naglasiti da je navedena "stopa kriminaliteta" samo približna (ali, slobodno možemo reći, prilično pouzdana) procjena. Ona zapravo predstavlja jednu desetinu postotnog udjela delinkvenata u ukupnom broju muškog stanovništva naznačene dobi 1991. godine u svakoj skupini naselja⁹.

Visoke vrijednosti statističkih parametara navedenih uz tablicu 6 ne treba posebno isticati: registrirani delinkventi iz "romskih naselja" u populaciji delinkvenata sudjeluju oko 4,5 puta više nego u ukupnom stanovništvu odgovarajuće dobi. Zanimljivo je primijetiti da parcijalne relacije između Čakovca i svake od dviju skupina ostalih naselja pokazuju "romsku komponentu" medimurske maloljetničke delinkvencije znatno naglašenijom od "urbane".

Slika stanja prikazanog u tablici 6 postaje još mnogo drastičnijom ako pokušamo procijeniti stopu kriminaliteta samih maloljetnih Roma.

Prema podacima navedenim u bilješci 8, u "romskim naseljima" živi okruglo 80% stanovnika koji nisu Romi. Od 300 mladića u dobi od 15 do 19 godina (vidi tablicu 6) to

⁹ Naši podaci o maloljetnim delinkventima pokrivaju 10-godišnje razdoblje. S druge strane, službena statistika objavljuje podatke o životnoj dobi stanovništva pojedinih dijelova države (i to samo prema stanju u trenutku popisa, a ne i za "izvanpopisne" godine), po petogodišnja 0-4, 5-9 itd, tako da se ne može precizno utvrditi broj osoba u "pravoj" maloljetničkoj dobi (14-18 godina).

Što se tiče izdvajanja podataka samo za muško stanovništvo, na to smo se odlučili stoga što naši podaci nisu razvrstani po spolu, a sva istraživanja - domaća i strana - pokazuju da djevojaka među maloljetnim delinkventima ima relativno malo. Npr. među svim optuženim maloljetnim osobama u Hrvatskoj od 1983. do 1992. godine (16.875) žena je bilo svega 6.7% (1.126), a među svim osuđenima 1988 - 1992. (5.016) bilo ih je 6.1% (304). Vidi: Maloljetni počinitelji krivičnih djela - optuženja i osude 1992.

iznosi 240, što znači da samih Roma te dobi ima 60. Ako na 240 ne-Roma primijenimo međimursku "seosku" stopu kriminaliteta (0,7 - redak "ostala naselja" u tablici 6), onda se među njima nalazi 17 od 144 delinkventa registriranih u "romskim naseljima", pa bi na 60 Roma otpalo preostalih 127 slučajeva (dakako, u 10-godišnjem analiziranom razdoblju), što daje stopu od čak 21,2. Gledano drugačije, to predstavlja više nego jednu četvrtinu svih 488 maloljetnih delinkvenata registriranih u Međimurju od 1984. do 1993. godine.

Međutim, ako bismo - uzimajući u obzir već spominjani viši natalitet romske populacije - pošli od procjene da u "romskim naseljima" ima 30% (a ne 20%) maloljetnika romske nacionalnosti, onda bi malo prije opisani postupak rezultirao "čisto romskom" stopom kriminaliteta od 14,3.

Ukratko, s visokim stupnjem sigurnosti možemo pretpostaviti da stopa kriminaliteta maloljetnih Roma u Međimurju nije manja od 15 niti veća od 20, odnosno da je oko 20 puta veća od međimorskog prosjeka, što se ipak ne može objasniti samo "tamnom brojkom"¹⁰.

S druge strane, međutim, kako pokazuje tablica 7, maloljetni su Romi češće od ostalih počinitelji nešto lakših delikata.

Opća slika stanja prikazanog u tablici 7 uvelike je slična podacima dobivenim u brojnim dosadašnjim istraživanjima maloljetničke delinkvencije (o kojima najpotpunije izješčuju Singer i Mikšaj-Todorović, 1993): imovinski delikti (zbroj stupaca "a", "b", i "h") čine preko 80% ukupnog broja, a unutar njih najčešće su obične i teške krađe (u stupcu "a" sadržane su 232 obične, a u stupcu "b" 144 teške krađe). Nešto zastupljeniju skupinu čine i djela kvalificirana kao "oštećenje tuđe stvari", dok na sva ostala dolazi nepunih 12%.

Nas, međutim, posebno zanimaju razlike između maloljetnih Roma i ostalih delinkvenata.

Već sam uvid u postotke pokazuje znatno veću zastupljenost običnih i sitnih krađa u strukturi kriminaliteta maloljetnika iz "romskih naselja" (odgovarajući statistički parametri to i potvrđuju: Hi-kvadrat = 11,26; Ck = 0,26; P < 0,01), a teških krađa kod Čakovčana (Hi-kvadrat = 6,05; Ck = 0,19; P < 0,05). Ukupna zastupljenost imovinskih delikata kod maloljetnika iz "romskih naselja" iznosi 87,5%, kod Čakovčana 84,8%, a kod onih iz ostalih naselja 77,0% (prosjeak za Županiju iznosi 81,1%), što je također statistički značajno (Hi-kvadrat = 7,55; Ck = 0,21; P < 0,05).

¹⁰ Ovu procjenu ne valja mehanički uspoređivati s podatkom o "najmanje 30%-tnom" udjelu Roma, što ga navode M. Blašković i I. Magdalenić (1990), jer je tamo riječ o svim prijavljenim maloljetnicima, dakle i onima koji se nisu našli pred sudskim vijećem.

Tablica 7. Struktura glavnih krivičnih djela

		a	b	c	d	e	f	g	h	i	Uk
Č	N	29	27	5	4	-	-	1	-	-	66
	%	43.9	40.9	7.6	6.1	0.0	0.0	1.5	0.0	0.0	100
R	N	88	35	7	1	-	4	3	3	3	144
	%	61.1	24.3	4.8	0.7	0.0	2.8	2.1	2.1	2.1	100
O	N	124	87	24	8	12	5	5	3	10	278
	%	44.6	31.3	8.6	2.9	4.3	1.8	1.8	1.1	3.6	100
Uk.	N	241	149	36	13	12	9	9	6	13	488
	%	49.4	30.5	7.4	2.7	2.5	1.8	1.8	1.2	2.7	100

Hi-kvadrat = 15,81; Ck = 0,25; SS = 6; P < 0,05

Objašnjenja: a = krađa i sitna krađa

b = teška krađa, razbojništvo i razbojnička krađa

c = oštećenje tuđe stvari

d = proizvodnja i promet opojnih droga

e = ugrožavanje javnog prometa

f = djela protiv života i tijela

g = oduzimanje vozila na motorni pogon

h = ostala djela protiv imovine

i = ostala krivična djela

Č = Čakovec

R = "romska naselja"

O = ostala naselja

Napomene:

1. Budući da se zbog malog broja nekih djela Hi-kvadrat za cijelu tablicu ne može korektno izračunati, stupci "d" - "i" sažeti su u jedan.

2. Informacije o značajnosti razlika unutar pojedinih stupaca vidi u tekstu.

Statistički značajne su i razlike u učestalosti proizvodnje i prometa opojnih droga te ugrožavanja javnog prometa. Uvid u tablicu pokazuje da Romi u tim deliktima nisu sudjelovali (uzimajući u obzir prirodu socijalnih kontakata između romskoga i ostaloga stanovništva u Međimurju, kao i ranije spomenuta obilježja Roma, malo je vjerojatno da je onaj jedini "uzgajivač konoplje" iz "romskih naselja" i sam romske nacionalnosti). U drugim skupinama kažnjivih djela nema statistički značajnih razlika, ili se one ne mogu korektno izračunati zbog malog apsolutnog broja.

Osim broja i vrste kažnjivih djela, znatnu "kriminološku težinu" imaju i različite okolnosti njihova izvršenja. Po tome se maloljetnici iz međimurskih "romskih naselja" također uvelike razlikuju od ostalih. Spomenut ćemo samo nekoliko činjenica koje govore o tome.

Iako je "stjecanje protupravne imovinske koristi" najčešći motiv kod svih triju skupina maloljetnika, on je relativno najučestaliji kod onih iz "romskih naselja" (88,2%), a najrjeđi kod "ostalih" (73,4%; kod maloljetnika iz Čakovca 86,4%). Drugi motiv po učestalosti tipično je mladenački - želja za isticanjem, ali se on češće pojavljuje samo u neromskim naseljima (10,6% u Čakovcu i 10,4% u ostalim naseljima), dok je u "romskima" gotovo zanemariv (3,5%). Glede ostalih motiva razlike nisu statistički značajne.

Podaci o planiranju izvršenja kažnjivog djela također pokazuju statistički značajne razlike (Hi - kvadrat = 10,55; Ck = 0,18; $P < 0,05$), i to takve koje (kao i podaci o učestalijoj pojavi teških krađa - vidi tablicu 7) upućuju na veću težinu maloljetničke delinkvencije u Čakovcu. Naime, 43,9% delinkvenata iz Čakovca (a svega 27,1% iz "romskih" i 33,9% iz ostalih naselja) unaprijed je donijelo odluku o izvršenju (od toga 30,3% istoga, a 13,6% prethodnog dana ili još ranije, dok odgovarajući postoci za "romska" naselja iznose 24,3 i 2,8, a za ostala 25,5 i 7,6). Moglo bi se zaključiti da maloljetnici iz "romskih naselja" relativno najčešće naprosto "koriste priliku" za izvršenje kakve obične ili sitne krađe.

Zanimljivi su i podaci o suizvršilaštvu. Iako između delinkvenata iz triju skupina naselja nema razlika u pogledu oblika sudjelovanja u izvršenju djela (u sve tri skupine registrirano je 39% izvršitelja, oko 57% suizvršitelja te oko 4% pomagača, uz svega jedan slučaj poticanja, zabilježen u "ostalim" naseljima), pobliza analiza pokazuje da se čakovečki delinkventi relativno znatno češće (Hi-kvadrat = 5,72; Ck = 0,15; $P < 0,05$) upuštaju u izvršenje kažnjivih djela uz tri ili više suizvršitelja (25,8%, prema 12,5% takvih slučajeva u "romskim" i 15,1% u ostalim naseljima), a najrjeđe sami (33,3%, prema 41,0% maloljetnika iz "romskih" i 38,8% iz ostalih naselja; razlika do 100% u sve tri skupine odnosi se na jednog ili dvojicu suizvršitelja.

Upravo spomenuti podaci svakako su nedovoljni za tvrdnju o postojanju "maloljetničkih bandi" u Čakovcu, ali da se ta pojava bar nazire govore činjenice da je 30,3% Čakovčana (prema svega 11,1% maloljetnika iz "romskih" i 14,0% iz ostalih naselja) za jednog od suizvršitelja imalo dijete (tj. osobu mlađu od 14 godina), a 59,1% drugog maloljetnika (u "romskim" naseljima 41,7%, a u ostalim 45,0%). Obje spomenute razlike statistički su značajne (za sudjelovanje djeteta Hi-kvadrat = 13,71; Ck = 0,29; $P < 0,01$, a za sudjelovanje maloljetnika, i to samo u relaciji Čakovec - sva ostala naselja, Hi-kvadrat = 5,34; Ck = 0,15; $P < 0,05$). S druge strane, maloljetnici iz seoskih naselja ("romskih" i ostalih) znatno su češće suizvršitelji s punoljetnim osobama - u "romskim" naseljima 17,4%, u ostalima 15,5%, a u Čakovcu svega 3,0% (Hi-kvadrat = 8,23; Ck = 0,22; $P < 0,05$).

Da je stanje maloljetničkog kriminala u županijskome središtu ozbiljnije nego u ostalim naseljima govori, osim upravo iznijetih podataka, i to da u Čakovcu "gostuju" i delinkventi iz ostalih međimurskih mjesta: od svih analiziranih delikata u Čakovcu ih je izvršeno 31,8%, u svim ostalim naseljima 63,5%, a izvan Županije (odnosno ranije općine) 4,7%. I ne samo to, nego su od svih maloljetničkih kažnjivih djela u Čakovcu sami mještani počinili tek 39,4%, dok 25,8% pripada maloljetnicima iz "romskih", a 34,8% iz ostalih naselja.

Gledajući "iz drugog ugla", od svih "svojih" delikata obuhvaćenih analizom, prekršitelji iz "romskih" naselja u Čakovcu su izvršili 27,8% (drugdje u Međimurju 67,4%, a izvan Međimurja 4,8%), a oni iz ostalih naselja 19,4% (u svojim ili drugim selima 74,8%, izvan Županije 5,8%). Sami Čakovčani malo su "gostovali": od njihovih delikata 92,4% izvršeno je u samom gradu, a 7,6% u drugim međimurskim mjestima (izvan zavičaja nisu registrirani).

Razlika između delinkvenata iz "romskih" i ostalih (seoskih) naselja po učestalosti "gostovanja u Čakovcu" statistički je značajna (Hi-kvadrat = 3,82; Ck = 0,13; $P < 0,05$), a i ukupni podaci o odnosu između mjesta življenja i mjesta izvršenja kažnjivog djela potvrđuju da su maloljetnici iz "romskih" naselja "najpokretljiviji" - oni su izvan mjesta stalnog boravka počinili 67,4% svih "svojih" delikata (stanovnici ostalih naselja, bez Čakovca, 55,0%, što predstavlja statistički značajnu razliku: (Hi-kvadrat = 5,97; Ck = 0,17; $P < 0,05$).

Informacije koje slijede u prvi plan dovode ona naselja u kojima se stanje, gledajući samo podatke o učestalosti maloljetničkog kriminala, čini najpovoljnijim. Riječ je o kažnjivim djelima u kojima je došlo (i) do nasilja, a u njima prednjače upravo maloljetnici iz "ostalih" (seoskih) naselja (bez Roma). Takvih je djela zabilježeno ukupno 29 ili 5,9% od svih. Međutim, kod maloljetnika iz Čakovca nije registrirano niti jedno, kod onih iz "romskih" naselja ima ih šest ili 4,2%, a kod ostalih 23 ili 8,3%. Pri tome, za četiri maloljetnika iz "romskih" naselja zabilježeno da su bili izazvani (jedan fizički, trojica verbalno), što iznosi 80% njihovih nasilničkih djela, dok je izazov registriran kod svega 13% maloljetnika iz ostalih naselja (riječ je o tri slučaja, i to samo o verbalnom izazovu).

U sedam djela u kojima je došlo do nasilja registrirana je alkoholiziranost počinitelja (samo kod maloljetnika iz "ostalih naselja"), u dva alkoholiziranost žrtve (trijezni počinitelji bili su iz "romskih" naselja), u četiri i počinitelja i žrtve (po dva slučaja u "romskim" i ostalim naseljima), dok u ostalim slučajevima primjene nasilja alkoholiziranost nije zabilježena.

Žrtva je posebno zlostavljana u jednom slučaju ("ostala naselja"), dok slučajevi težeg vrijeđanja i ponižavanja žrtve nisu zabilježeni. "Sredstvo izvršenja" bili su različiti pogodni predmeti u 12 slučajeva (sve u "ostalim naseljima"), ruke u 10 ("romska" naselja dva, "ostala" osam), nož u dva slučaja ("romska naselja"), jednom neko oruđe - "ostala naselja"), a u tri slučaja (dva u "romskim" i jedan u "ostalim" naseljima) radilo se samo o ozbiljnijoj prijetnji nasiljem.

Dva slučaja nasilja (u "ostalim naseljima") završila su smrću žrtve, 11 (dva u "romskim" i osam u ostalim naseljima) teškim i 10 (tri u "romskim" i sedam u ostalim naseljima) lakim tjelesnim povredama, dok u ostalima nije bilo posljedica za žrtvu. U 11 slučajeva (sve u "ostalim naseljima") žrtve su bile nepoznate počinitelju, u 10 (dva u "romskim" i osam u ostalim naseljima) samo poznanici, a u dva preostala slučaja (samo u "romskim naseljima") susjedi ili rođaci.

Opisani slučajevi nasilja, iako relativno malobrojni, mogu kao i ranije spominjani podaci o razlikama između "romske", "gradske" i "ostale" maloljetničke delinkvencije u Međimurju - poslužiti u najmanju ruku kao još jedno podsjećanje na činjenicu da za ukupnu procjenu društvene opasnosti koju predstavlja maloljetnički kriminal nisu dovoljni samo podaci o njegovoj učestalosti, nego se prava slika može dobiti tek na temelju pobližih analiza (a ova naša - ponovimo to još jednom - pokazuje da je romsko maloljetničko prestupništvo "benignije" nego što bi se moglo zaključiti samo na temelju broja delinkvenata romske nacionalnosti).

U kriminološkim analizama posebnu pozornost valja posvetiti i recidivizmu, kriminalnom povratu, kao jednom od najvažnijih pokazatelja stupnja nečije kriminaliziranosti, pa utoliko i pokazatelju društvene opasnosti od njegova kažnjivog

djelovanja: po recidivizmu se slučajni ili prigodni delinkventi razlikuju od delinkvenata iz navike, da "profesionalce" ni ne spominjemo, a osim toga ponovljeno izvršenje nekoga kažnjivog djela uzima se u obzir prilikom donošenja sudske odluke, odnosno izricanja sankcije.

Kad je riječ o registriranim maloljetnim delinkventima u Županiji međimurskoj, ponajprije možemo reći da je svaki sedmi-osmi među njima (12,7%) bio evidentiran kao počinitelj kažnjivog djela već kao dijete, tj. prije navršene 14. godine života. Razlike između maloljetnika iz triju skupina naselja statistički su značajne (Hi-kvadrat = 6,01; Ck = 0,16; P < 0,05), a uvid u podatke pokazuje da su već u dječjoj dobi najčešće bili evidentirani Čakovčani (njih 18,7% ili skoro svaki peti), zatim maloljetnici iz "romskih" naselja (15,3% ili svaki šesti-sedmi), a najrjeđe oni iz ostalih naselja (9,7%).

Ti su podaci u logičnome skladu s ranije spominjanom zastupljenošću djece kao suizvršilaca u kažnjivim djelima, a i s podacima da su delinkventi iz Čakovca u prosjeku mlađi od ostalih (u podacima koje analiziramo, u Čakovcu je registrirano 57,6% mlađih maloljetnika, u "romskim naseljima" 40,3%, a u ostalima 41,7%).

Slika se, međutim, mijenja kad pogledamo podatke o evidentiranosti nakon 14. godine života (ali ne za djelo zbog kojeg je pojedini maloljetnik ušao u ovu analizu). Prvi od tih podataka kaže da je "svježih" recidivizam skoro dvostruko češći od onoga "starijeg". Naime, svakom četvrtom-petom maloljetniku (precizno, za njih 23,8%) djelo koje ga je "uvrstilo" u naše podatke nije prvo u maloljetničkoj dobi, što znači da na toliko njih tretman povodom ranijeg djela (ili ranijih djela, jer ima i takvih, premda ne mnogo) nije imao željenog učinka. I ovaj prosjek u sebi krije statistički značajne razlike, ali drukčije nego onaj o recidivistima iz dječje dobi: ranije prijavljenih u maloljetničkoj dobi ima 36,1% među delinkventima iz "romskih" naselja, 19,8% iz "ostalnih" i 13,6% iz Čakovca (Hi-kvadrat = 18,28; SS = 2; P < 0,01).

Valja naglasiti da su neki maloljetnici evidentirani i prije i nakon 14. godine života, tako da se ta dva podatka o ranijoj evidentiranosti ne mogu zbrajati, pa možemo reći da je ukupan broj recidivista ("svježih" i "starijih") manji od jedne trećine, ali vjerojatno veći od jedne četvrtine (budući da je samo broj "svježih" neznatno manji od 25%).

4. KAZNENO-PРАВNA REAKCIЈА

Ranije kaznene prijave protiv nekih maloljetnika bile su odbačene, kod nekih je postupak obustavljen (najčešće iz razloga oportuniteta), tako da su neke sankcije već ranije izrečene protiv samo (?) 18,2% maloljetnika iz našeg uzorka. Uvid u tablicu 8 pokazuje logičnu vezu s prije navedenim podacima o broju onih koji su nakon 14. godine života već bili prijavljeni, ali i s ranije analiziranim podacima o vrsti i težini kažnjivih djela: s jedne strane najmanje maloljetnika bez ranijih sankcija ima u "romskim naseljima", a s druge strane njima je daleko najčešće bio izrečen samo sudski ukor. I to na svoj način potvrđuje da je romski maloljetnički kriminalitet učestaliji, ali ne i toliko opasniji od kriminaliteta ostalih maloljetnika (vjerojatno ne samo u Međimurju).

Tablica 8. Ranije sankcije (u postotku)

	Nikakve	Ukor	PBIN	Zavodske	Ukupno
Č	91.0	1.5	4.5	3.0	100
R	72.2	16.7	8.3	2.8	100
O	84.5	4.3	6.5	2.7	100
Ukupno	81.8	7.6	6.8	3.8	100

Hi-kvadrat = 27,39; Ck = 0,34; SS = 6; P < 0,01

Napomena: Stupac PBIN uključuje sve izvanzavodske sankcije, a stupac "zavodske" uključuje upućivanje u odgojni zavod i dom za preodgoj.

Pri kraju, pogledajmo kakav je bio pripremni postupak i kakve su bile sudske odluke prema maloljetnicima povodom kažnjivih djela temeljem kojih su uvršteni u našu analizu.

Što se tiče postupanja pravosudnih organa u pripremnom postupku, podaci upućuju na samo jednu statistički značajnu razliku: razgovor s očevima maloljetnika iz Čakovca obavljen je mnogo češće (u 41% slučajeva, prema 20% kod maloljetnika iz "romskih" i 28% iz ostalih naselja). U cjelini je češće razgovarano s majkom (47%, podjednako kod svih, što važi i za razgovor s nekom drugom osobom koja poznaje maloljetnika, ali je to obavljeno u svega 9% slučajeva), a stručnu obradu obavili su praktički jedino radnici organa starateljstva (njihov se izvještaj nalazi u 99% spisa, a izvještaj stručnog radnika suda u svega 2,3%, iako je 96% maloljetnika za vrijeme postupka bilo u pritvoru), timska obrada obavljena je u jedva 3% slučajeva, a posebno psihijatrijsko vještačenje u još upola manje - samo kod trojice Čakovčana, jednog maloljetnika iz "romskih" i trojice iz ostalih naselja.

Kako pokazuje tablica 9, u skoro svakom trećem slučaju donesena je odluka o obustavi postupka iz razloga svrsishodnosti, ali nejednako često za maloljetnike iz triju vrsta naselja¹¹.

¹¹ Hirjan i Singer (1991, str. 455) navode da sudska vijeća za maloljetnike sve učestalije primjenjuju zakonsku odredbu o obustavi postupka iz razloga oportuniteta, odnosno da je u razdoblju od 1969. do 1975. njezina učestalost rasla skoro dvostruko brže od porasta same maloljetničke delinkvencije. Dodaju da razlog tome može biti i sumnja u efikasnost izrečenih sankcija.

Tablica 9. Odluka suda (u postotku)

	Č	R	O	Uk
Obustava zbog oportuniteta	18.3	32.4	35.5	32.3
Ukor	25.0	40.1	33.2	34.3
Druge izvanzavodske mjere	33.3	19.0	20.0	21.4
Zavodske mjere	23.4	8.5	11.3	12.0
Ukupno	100.0	100.0	100.0	100.0

Hi-kvadrat = 20,12; Ck = 0,29; SS = 6; P < 0,01

Napomene:

- 1) Iz tablice je isključen 21 slučaj (6 "Č", 2 "RH" i 13 "O") za koje ne postoje podaci o odluci suda.
- 2) U kategoriju "druge izvanzavodske mjere" (njih ukupno 100) uključena su dva upućivanja u disciplinski centar uz PBIN (pojačanu brigu i nadzor - obje izrečene maloljetnicima iz Čakovca), 67 PBIN bez posebnih obveza (9 "Č", 23 "R" i 35 "O"), 31 PBIN s posebnom obvezama (9 "Č", 4 "R", i 18 "O"), a u kategoriju "zavodske mjere" (ukupno 56) jedna mjera stacionarnog boravka u disciplinskom centru ("ostala naselja"), 18 upućivanja u odgojnu ustanovu (8 "Č", 2 "R" i 8 "O"), 30 u dom za preodgoj (3 "Č", 8 "R" i 8 "O"), tri upućivanja u posebnu odgojnu ustanovu (sve "Č") te četiri maloljetnička zatvora (po dva "R" i "O").

I struktura izrečenih sankcija je prilično različita: sudski ukor relativno se najčešće izriče maloljetnicima iz "romskih" naselja, a druge izvanzavodske mjere, kao i one najteže, zavodske, Čakovčanima (osobito upućivanje u odgojni zavod i posebnu odgojnu ustanovu), dok s druge strane njima nije izrečena niti jedna kazna maloljetničkog zatvora (vidi napomenu 2 ispod tablice).

Imajući na umu ranije navedene podatke o vrstama kažnjivih djela i okolnostima njihova izvršenja, možemo ocijeniti da je struktura izrečenih sankcija uglavnom tome sukladna.

5. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Naša analiza jasno pokazuje da "romska komponenta" u tolikoj mjeri predstavlja specifičnost maloljetničke delinkvencije u Medimurju da čak stvara lažni dojam o rasprostranjenosti te pojave. Međutim, iako nepotpuna, analiza pokazuje i to da se "romska komponenta" tek uvjetno smije nazivati imenom nacionalne zajednice kojoj pripada tako nerazmjerno velik broj maloljetnih delinkvenata. Podaci o krajnje nepovoljnom socijalnom i materijalnom položaju skoro čitave romske populacije, kao i oni o izrazito nepovoljnim obiteljskim prilikama u kojima žive maloljetni Romi, jasno upućuju na zaključak da se pravi uzroci tako visoke stope kriminaliteta nalaze upravo u njihovim životnim okolnostima.

Na temelju svega može se zaključiti da će svaka djelotvorna akcija koja pridonosi poboljšanju općeg društvenog i materijalnog položaja medimurskih Roma (školovanje djece, zapošljavanje odraslih, suzbijanje patoloških pojava u obitelji itd.) pridonijeti, osobito na duži rok, i smanjenju kriminaliteta maloljetnika. Jasno je da takve aktivnosti nisu samo u djelokrugu službe socijalne skrbi i zaštite. U njih se moraju uključiti i školske vlasti (npr. priznavanjem i djelotvornim uvažavanjem očitih specifičnosti u školama s većim brojem učenika romske nacionalnosti), vjerske organizacije (ne samo humanitarnim nego

i odgojnim djelovanjem), kao i sve druge društvene organizacije (sportski klubovi, vatrogasna društva ...) koje mogu pridonijeti većoj socijalnoj integraciji romske zajednice u medimursko "globalno društvo". Pri tome, dakako, treba respektirati i unapređivati romski etnički identitet, čemu može pridonijeti i tješnja suradnja s društvenim i političkim organizacijama samih Roma u Županiji i čitavoj državi (pa i na međunarodnoj razini), odnosno pomoć tek započetim procesima samoorganiziranja i vlastite aktivnosti, jer to, kako je dobro poznato, rezultira povoljnijim učincima od pasivnog primanja tuđe pomoći.

LITERATURA:

1. Acković, D. (1990) Romi u povijesti. Čakovec: časopis **Međimurje br. 17.**
2. Balent, J. (1990) Romsko pitanje sa socijalnog aspekta. Čakovec: časopis **Međimurje br.17.**
3. Blašković, M. i Magdalenić, I. (1990) Kriminalitet romske djece i maloljetnika u Međimurju. Čakovec: časopis **Međimurje br. 17.**
4. Hirjan, F. i Singer, M. (1991): **Maloljetnici u krivičnom pravu.** Zagreb: Globus.
5. Hošek, A., Džamonja, S. i Uzelac, S. (1989) Položaj neotkrivenog i otkrivenog delinkventnog ponašanja mladih u strukturi socijalnog statusa. Zagreb: **Penološke teme 4.** (1 - 2), str. 77 do 98.
6. **Maloljetni počinitelji krivičnih djela - optuženja i osude 1992.** Zagreb: Državni zavod za statistiku. Dokumentacija 899 (1993).
7. Momirović, K. i Singer, M. (1988) Utjecaj socijalnog statusa na razlike između neotkrivenog i otkrivenog devijantnog ponašanja, Zagreb: **Penološke teme 3.** (1 - 2), str. 39 - 63.
8. **Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima 1991.** Zagreb: Državni zavod za statistiku. Dokumentacija 881 (1992).
9. **Pregled podataka o Županiji međimurskoj.** Čakovec: Županija međimurska (prir. Lajtman, J.) (1994) .
10. Sačar - Stanković, D. (1990) Za dječje zdravlje - danas. Čakovec: časopis **Međimurje br. 17.**
11. Singer, M. i Mikšaj - Todorović, Lj. (1993) **Delinkvencija mladih.** Zagreb: Globus.
12. **Stanovništvo prema spolu i starosti 1991.** Zagreb: Državni zavod za statistiku. Dokumentacija 882 (1994).
13. **Statistički ljetopis hrvatskih županija 1993.** Zagreb: Državni zavod za statistiku (1994).
14. Taradi, J. (1990) Dolazak (Roma) u Međimurje. Čakovec: časopis **Međimurje br. 17.**
15. Uzelac, S. Singer, M. i Magdalenić, I. (1995) **Sociodemografske i fenomenološke karakteristike kriminaliteta maloljetnika na području Županije međimurske.** Zagreb: Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu i Visoka policijska škola MUP-a RH.

*Summary**ROMANIES COMPONENT OF YOUTH DELINQUENCY IN COUNTY OF MEĐIMURJE**Ivan Magdalenić*

Official statistic data on number of Romanies in Croatia are not reliable, but most of them are living in north-west of county, in County of Međimurje (2,5% out of total population there). In this article data on youth criminal in County of Međimurje for period 1984-1993 have been analyzed. Special attention was given to characteristics of delinquent behaviors of youth Romanies who are about 30% of all youth delinquents in that area. They more frequently than others make more "benign" crimes. Other proves show too that their criminal behavior is not so socially dangerous as one might conclude based on high frequency. Author concludes that every effective action aimed to improve Romanies socio-economical status will in the same time result in decreased level of their criminality, since that high level of criminality can not be explained by characteristics of Romanies as nation.